

Voorwoord

2010 was voor het Titus Brandsma Instituut een echt balansjaar. Bijna letterlijk, in levende lijve, was dat het geval, omdat ondergetekende in februari onvoorzien aantrad als wetenschappelijk directeur ad interim, als een soort scharnier tussen een voorbij en een komend tijdperk. In een ander opzicht was dat het geval, omdat veel zaken op een rij zijn gezet en er plannen zijn gesmeed voor dat komende tijdperk. De veranderingen in zowel de samenleving, de academische wereld, als in het religieus leven in Nederland en elders, hebben onvermijdelijk hun uitwerking op zowel de taakstelling als de samenstelling van het team. Wat de taakstelling betreft, dient vooral gedacht te worden aan een verdere integratie van het ‘zuiver theoretisch’ onderzoek met het toegepast onderzoek en met het onderwijs dat het instituut aanbiedt met de School voor Spiritualiteit. Wat de samenstelling betreft, dient vooral gedacht te worden aan geleidelijke personele versterking en verjonging uit de wereld van de religieuzen.

In het afgelopen jaar is ook hard gewerkt door het team, in dit verslag krijgt u daar een beeld van. Met het mission statement als startpunt leest u over de vorderingen die de medewerkers van het instituut op verschillende terreinen hebben gemaakt. Eerst wordt een impressie gegeven van hun bijdrage aan de wetenschap. Daarna wordt verteld over de wijze waarop zij hun kennis en inzichten delen met een ruimer publiek dan alleen de academische wereld. Tot slot volgen nog enkele summiere gegevens. Met dit alles wordt u geen volledig maar wel een verantwoord overzicht aangeboden. Ter wille van de overzichtelijkheid zijn wij selectief te werk gegaan en hebben wij ons voornamelijk beperkt tot een toelichting bij een aantal activiteiten waarmee het instituut in 2010 ‘naar buiten is getreden’. Voor een volledig overzicht van de wetenschappelijke output van het afgelopen jaar zij hier verwezen naar de website van het instituut: www.titusbrandsmainstituut.nl. Ik hoop dat u dit verslag met genoegen zult doornemen

Charles Caspers, wetenschappelijk directeur a.i., juni 2011

Mission statement:

De academische studie van de spiritualiteit in het licht van de Joodse en Christelijke traditie in verleden en heden, ten dienste van kerk en samenleving.

Het wetenschappelijk onderzoek – overeenkomend met het eerste deel van het mission statement, vóór de komma – bestreek in 2010 voornamelijk de volgende onderzoeksvelden: grondslagenonderzoek, bijbelse spiritualiteit, geschiedenis van de spiritualiteit, Moderne Devotie, spiritualiteit in maatschappelijke contexten.

De betrokkenheid op een ruimer publiek dan alleen de academische wereld – overeenkomend met het tweede deel van het mission statement – blijkt vooral uit de onderwijsactiviteiten van het instituut, met een centrale plaats voor de School voor Spiritualiteit.

De academische studie*Grondslagen*

‘Spiritualiteit’ wordt op verschillende wijze beleefd, op verschillende wijzen gedefinieerd, en vanuit verschillende invalshoeken bestudeerd. Door het Titus Brandsma Instituut wordt spiritualiteit aangeduid als ‘godmenselijk betrekking gebeuren’ en bestudeerd in het licht van de Joodse en Christelijke traditie. Uit deze twee karakteristieken spreekt een duidelijk onderscheid met andere wetenschappelijke benaderingen van spiritualiteit, die er legio zijn. Desondanks dienen de eigen uitgangspunten steeds opnieuw scherp gesteld en bevraagd te worden en dient de dialoog met die andere benaderingen steeds gevoerd te worden. In het vocabulaire van het instituut wordt deze bezigheid – die constitutief is voor de overige onderzoeksvelden (bijbelse spiritualiteit, geschiedenis, Moderne Devotie, spiritualiteit in maatschappelijke contexten) – aangeduid met ‘grondslagenonderzoek’. Vanuit het grondslagenonderzoek zijn alle theoretisch- en praktisch-wetenschappelijke activiteiten van het instituut op een encyclopedische wijze geordend. Deze ordening is tevens bepalend voor het onderzoeksprogramma van het instituut, ‘Reframing spirituality and mysticism, past and present’, en voor het onderdeel ‘Encyclopedia’ van de internationale webcommunity van het instituut, ‘Spirituality International’ (Spirin).

Belangrijkste publieke activiteiten op het gebied van het grondslagenonderzoek waren het afscheidscollege dat Kees Waaijman op 12 februari hield over ‘spiritualiteit als theologie’ en een internationaal congres dat Inigo Bocken op 24 en 25 september in Beek-Ubbergen organiseerde over het werk van Michel de Certeau, onder de titel ‘Spiritual Spaces: Mysticism in Michel De Certeau’. Het werk van deze Franse jezuïet (1925-1986) is bijzonder relevant voor de spiritualiteitswetenschap zoals die aan het instituut beoefend wordt. Immers, net als Certeau heeft gedaan, zo bestudeert ook het instituut zowel de geschiedenis van de mystiek als actuele vraagstukken die daarmee verband houden. Juist omdat Certeau in zijn benadering voortdurend het gesprek aangaat met belangrijke hedendaagse theoriemodellen (Foucault, Wittgenstein, Deleuze, Freud), biedt hij een welkome aanzet om na te denken over de mogelijkheden en moeilijkheden van een interdisciplinair opgezette spiritualiteitsstudie. Daarenboven is het werk van Certeau – net als het onderzoeksprogramma van het Titus Brandsma Instituut – interdisciplinair van opzet (geschiedenis, theologie, filosofie, psychoanalyse, sociologie, antropologie). Mede en vooral dankzij Certeau’s aandacht voor ‘alledaagse praktijken’ levert zijn oeuvre een belangrijke bijdrage aan het onderzoek naar maatschappelijke spiritualiteit. Bij het congres hielden vier medewerkers van het instituut een voordracht. Charles Caspers ging na in hoeverre de zogenoemde leken-spiritualiteit in de late middeleeuwen overeenkomt met de voorstelling die Certeau daarvan had. Inigo Bocken, tevens organisator van het congres, belichtte de twee sleutelwoorden in Certeau’s denken over spiritualiteit en moderniteit, de *leek* en de *nomade*. Hein Blommestijn liet zien hoezeer de spanning tussen de coherente geschreven overlevering enerzijds (*écriture*) en de onberekenbare stemmen uit het heden anderzijds (*parole*) aanwijsbaar is in het werk van Certeau. Met Kees Waaijman ging het gezelschap *ad fontes*. De Psalmen zijn op vele wijzen te lezen en Psalm 111 kan gelezen worden als een vorm van leken-spiritualiteit *avant la lettre*. In taaluitingen zoals de Psalmen kan men continu nieuwe inspiratie vinden, waarmee deze teksten toch een soort middenpositie innemen tussen *parole* en *écriture*. Andere sprekers bij het congres waren: Patrick Vandermeersch (KU Leuven/ RU Groningen), Philip Sheldrake (Durham University), Johannes Hoff (University of Wales-Lampeter), Daniel Bogner (Westfälische Wilhelms-Universität Münster), Marc De Kesel (RU Nijmegen/ Arteveldehogeschool Gent) en Herman Westerink (Universität Wien).

Sleutelpublicaties:

- Inigo Bocken, Helden des Alltags. Michel de Certeau und die Laienspiritualität. In U. Dickmann & I. K.M.Bocken (Eds.), *Geburt* (Felderkundigungen Laienspiritualität, vol. 2). Schwerte: Katholische Akademie, 11-30.
- Kees Waaijman, *Spiritualiteit als theologie. Rede in verkorte vorm uitgesproken bij het afscheid als hoogleraar Spiritualiteit aan de Faculteit der Theologie en de Faculteit der Religiewetenschappen op vrijdag 12 februari 2010*. Nijmegen: Radboud Universiteit, 2010, 48 p.

Bijbelse spiritualiteit

Door bijbelse teksten en daarop geïnspireerde teksten te analyseren en te interpreteren – de zogenoemde ‘spirituele hermeneutiek’ – wordt het mogelijk om spirituele processen en ervaringsmodellen bloot te leggen en de ‘sleuteltermen’ van de Joodse en Christelijke spiritualiteit te verwoorden. Aan het Titus Brandsma Instituut houden met name Kees Waaijman en Huub Welzen zich bezig met onderzoek naar bijbelse spiritualiteit. Een vast thema van Kees Waaijman is de spiritualiteit van de Psalmen, terwijl Huub Welzen is gespecialiseerd in de spiritualiteit van het Nieuwe Testament, met name het evangelie volgens Lukas. Jos Huls bestudeert de interpretatie van bijbelse teksten door mystieke auteurs.

Van 4 tot en met 6 mei nam dit drietal deel aan een expert meeting over Bible and Spirituality in Glenfall House te Cheltenham, graafschap Gloucestershire. De gastheren van de universiteit van Gloucestershire traden eveneens met drie sprekers op: Andrew Lincoln, Gordon McConville en Lloyd Pietersen. Uit Zuid-Afrika kwamen vier sprekers, verbonden aan verschillende universiteiten: Pieter de Villiers en François Tolmie (beiden uit Bloemfontein), Celia Kourie (Johannesburg), Paul Decock (Natal). Sommige voordrachten gingen over grondlijnen van Bijbelse spiritualiteit, andere hadden meer een tekst of een thematiek tot onderwerp.

Kees Waaijman demonstreerde zijn hermeneutische werkwijze met een verhaal over de allegorische lezing van Bijbelteksten: ‘Biblical Spirituality – A “different” reading’. Huub Welzen liet, aan de hand van het verhaal van de aankondiging aan Maria, zien wat exegetische methoden kunnen bijdragen aan het vakgebied: ‘Exegetical Analyses and Spiritual Readings of The Story of the Annunciation (Luke 1:26-38)’. Jos Huls

analyseerde de inhoud van een preek van de dertiende-eeuwse karmeliet Koenrad van St. Joris: ‘Conrad’s Allegorical Reading of of 1 Samuel 14. An Analysis of a Sermon of Conrad of Saint Georges on the Worthy Reception of the Holy Sacrament’. De discussies werden overheerst door de vraag naar de plaats van mystiek in het vakgebied van Bijbelse Spiritualiteit. De standpunten die daarbij werden ingenomen, stonden soms diametraal tegenover elkaar: volgens sommigen is er geen plaats voor mystiek in het vakgebied, volgens anderen behoort mystiek tot de kern ervan. Deze discussie is op zich bevreedend; een algemeen godsdienstwetenschappelijke waarneming is immers dat naast het dogmatische, ethische en cultische element het mystieke element intrinsiek deel uitmaakt van elke godsdienst. De papers worden uitgegeven in *Acta Theologica Supplements*.

Geschiedenis van de spiritualiteit, Moderne Devotie

De verantwoording van het verleden en van wat in het verleden is ontstaan, zoals vormen van christelijke spiritualiteit, is de taak van geschiedschrijvers. Omdat die verantwoording telkens voor andere mensen en door andere mensen gebeurt, waarbij steeds nieuwe vragen rijzen, is geschiedschrijving weliswaar een continu proces, maar nooit af. Aan het Titus Brandsma Instituut worden tal van historische verschijningsvormen van spiritualiteit bestudeerd. Zo publiceerde Charles Caspers in 2010 over uitingen van lekenvroomheid en monastieke spiritualiteit, en publiceerden Hein Blommestein en Jos Huls enkele studies over mystieke auteurs. Antoine Jacobs nam begin september in Leuven deel aan een wetenschappelijk congres over vrouwelijke religieuzen, met een voordracht over het vanuit Boxmeer (Elzendaal) gestichte karmelitessenklooster in het Engelse Blackburn (1956-1996).

Het zwaartepunt van het spiritualiteit-historisch onderzoek ligt bij de laatmiddeleeuwse hervormingsbeweging van de Moderne Devotie. In navolging van Titus Brandsma beschouwt ook het naar hem genoemde instituut de bestudering van de geschriften der moderne devoten als een taak voor Nederlandse geleerden, waarbij het zelf als voortrekker wil fungeren. Eveneens in navolging van Titus Brandsma, acht het instituut de bestudering van de geschriften der moderne devoten van grote waarde bij het zoeken naar een antwoord op zingevingsvragen die in de hedendaagse samenleving worden gesteld.

Binnen de reeks ‘Corpus christianorum, Continuatio mediaevalis’ (Brepols, Turnhout) geeft het instituut de *opera omnia* van Geert Grote uit. In 2009 rondde Rijcklof Hofman reeds zijn editiewerk af van de zogenoemde *Opera contra focaristas*, een samenhangend geheel van zeven langere en kortere werken en traktaatjes, waarin Geert Grote van leer trekt tegen priesters met een levensgezellin. In 2010 vervaardigde Rijcklof Hofman hierbij een uitvoerige inleiding. De kritische editie, met de inleiding, is gepland in 2011 binnen genoemde reeks. Door Charles Caspers, Rudolf van Dijk en Rijcklof Hofman zijn in 2010 voorts edities en vertalingen gepland van werken van Thomas van Kempen welke zowel in boekvorm als op elektronische wijze – in Spirin – zullen verschijnen.

Dat de studie van de Moderne Devotie het gangbare beeld van het verleden aanzienlijk kan verbeteren, illustreert een in oktober te Leutesdorf (D) gehouden voordracht van Rudolf van Dijk over de koorvrouw Salome Sticken (1369-1449). Bij Moderne Devotie denken velen bijna automatisch aan paters en broeders en hun schriftuurlijke arbeid. Rudolf van Dijk wijst er echter op dat deze geestelijke hervormingsbeweging in de Nederlanden per saldo vooral door vrouwen werd gedragen. Eén van hen was Salome Sticken die reeds op jonge leeftijd de leiding kreeg over het Meester Geertshuis te Deventer en vandaar in 1408 overging naar het nieuwe koorvrouwen klooster te Diepenveen. Als priorin van dit klooster, van 1412 tot 1447, werd zij bewonderd om haar wijsheid en leiderschap. Een belangrijk geschrift van haar hand is de leefregel – *Vivendi formula* of *Wijze van leven* – die zij in 1436 in briefvorm schreef voor zusters van de Windesheimse congregatie. Rudolf van Dijk werkt aan een boek over Salome Sticken en haar *Wijze van leven*.

Sleutelpublicaties:

Vroomheidsgeschiedenis

- Charles Caspers, Hebban olla vogala nestas hagunnan, hinase Anna enda Joachim? Over een apocrief evangelie en de oudste Nederlandse poëzie. *Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde*, 126 (2010) 337-346.
- Charles Caspers, Heilig Aduard. De Sint-Bernardusabdij als godsdienstig centrum en cultusoord. In J. van Moolenbroek & H. Mol (Eds.), *De abtenkroniek van Aduard. Studies, editie en vertaling*. Hilversum / Leeuwarden: Verloren/ Fryske Akademie, 2010, 81-106.

Mystieke auteurs

- Hein Blommestijn, De weg van het ongeweten weten – Bernard van Clairvaux. In K. Schepers & F. Hendrickx (Eds.), *De letter levend maken. Opstellen aangeboden aan Guido de Baere bij zijn zeventigste verjaardag* (Miscellanea Neerlandica, vol. 39). Leuven: Peeters, 2010, 193-201.
- Jos Huls, A Conversation Beyond the Border – Dag Hammarskjöld & Thomas a Kempis. *Studies in Spirituality*, 20 (2010) 67-99.
- Jos Huls, Eckhart: het Niets van de ontmoeting. In Schepers & Hendrickx (Eds.), *De letter levend maken*, 353-370.

Moderne Devotie

- Inigo Bocken, Imitatio und creatio bei Cusanus und Van Eyck. Die neue Bedeutung des Betrachters im 15. Jahrhundert. In I. Bocken et al. (Eds.), *Videre et videri coincidunt. Theorien des Sehens in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts* (Texte und Studien zur europäischen Geistesgeschichte, vol. 1). Münster: Aschendorff, 25-39.
- Rudolf van Dijk, Innerlijke vertroosting. Het begrippenpaar solacium/consolacio in De imitatione Christi. In Schepers & Hendrickx (Eds.), *De letter levend maken*, 247-261.

Spiritualiteit in maatschappelijke contexten

Kan de Joodse en Christelijke spiritualiteit, zoals deze zich in de loop van vele eeuwen heeft ontwikkeld, de hedendaagse mens nog aanspreken? Zo ja, op wat voor wijze? In die lange periode is de traditie altijd beïnvloed en gevoed vanuit de samenleving: op wat voor wijze gebeurt dat heden ten dage? Met deze en andere vragen die te maken hebben met de bemiddeling van traditie en moderniteit houdt het onderzoek naar ‘spiritualiteit in maatschappelijke contexten’ zich bezig. De vraagstelling is tegelijkertijd heel fundamenteel en heel concreet en dient daarom ook op tweeërlei wijze uitgewerkt te worden: tot een bijdrage aan de theorievorming en tot informatie die ook verstaanbaar en hanteerbaar is buiten de ‘ivoren toren’ van de wetenschap.

Frans Maas en Kees Waaijman publiceerden een artikelenreeks in het kwartaalblad *Speling* die zowel voor de theorievorming als voor de werkers in het veld relevant is. De meeste artikelen zijn geschreven als een tweeluik: een deel gaat over de stand van het onderzoek op basis van de

literatuur en een deel gaat over feitelijke kwesties in maatschappelijke sectoren.

In hun eerste artikelen, respectievelijk over de wereld van het onderwijs en de spiritualiteit van de leraar, trachten beide auteurs deze spiritualiteit te typeren zonder afbreuk te doen aan de veelzijdigheid ervan. Zo komen zij uit bij het sleutelwoord ‘ziel’, dat tevens de rode draad vormt van de volgende artikelen. In een artikel over de spiritualiteit van de verpleegkundige gaat het expliciet over ‘de ziel van de zorg’. In een artikel over de werkende in het bedrijfsleven gaat het over de wijze waarop deze ‘met hart en ziel’ betrokken is bij de arbeid. Het slotartikel biedt een ‘verkenning van de ziel’ en eindigt met een korte terugblik, waaruit het volgende citaat komt: ‘Het is merkwaardig gesteld met onze ziel. Terwijl we onszelf vastleggen in relaties, leerprocessen, werksoorten en zorgpraktijken, trekt de ziel ons van binnenuit open in een wijdte en een verlangen die niet te vullen zijn. Toch kunnen die twee niet zonder elkaar. We willen zijn die we zijn en onze identiteit kennen, en tegelijk zijn we niet helemaal tevreden en reiken we verder – vaak niet wetend waarheen’.

Sleutelpublicaties:

- Genoemde artikelenreeks van Frans Maas en Kees Waaijman:
  - Spiritualiteit in het leren. De breedte van het veld. *Speling*, 62(1), 8-13.
  - Spiritualiteit in het leren. Op zoek naar de spiritualiteit van de leraar. *Speling*, 62(1), 14-20.
  - Spiritualiteit in het zorgen. Oriëntatie. *Speling*, 62(2), 8-14.
  - Spiritualiteit in het zorgen. De ziel van de zorg. *Speling*, 62(2), 17-21.
  - Spiritualiteit in het werken. Oriëntatie. *Speling*, 62(3), 8-14.
  - Spiritualiteit in het werken. Met hart en ziel. *Speling*, 62(3), 17-21.
  - Welzijn en niet-zijn. Een verkenning van de ziel. *Speling*, 62(4), 8-19.
- Hein Blommestijn, Leadership in Religious Life (Part 1). *Vinayasādhana, Journal of Psycho-Spiritual Formation*, 1 (2010) nr. 2, 29-45.
- Frits Mertens, Ways to Wisdom. Lifespan, successful ageing and spirituality. An analysis based on 20 interviews. In J. Bouwer (Ed.), *Successful ageing, spirituality and meaning. Interdisciplinary perspectives* (Studies in Spirituality Supplement, vol. 20). Leuven: Peeters, 2010, 91-

108.

– Kees Waaijman, Developments in contemporary spirituality.
Vinayasādhana: Journal of Psycho-Spiritual Formation, 1 (2010) nr.1, 9-22.

Ten dienste van kerk en samenleving

School voor Spiritualiteit

Vanaf de start in 2005 telt de eigen opleiding van het Titus Brandsma Instituut, de School voor Spiritualiteit, drie studierichtingen: ‘spiritualiteit van het religieus leven’, ‘spiritualiteit en pastoraat’, en ‘geestelijke begeleiding’. In een tweejarige collegecyclus genieten de studenten 24 dagen (woensdagen) per jaar onderwijs: ’s ochtends college voor de hele groep, ’s middags practicum voor de afzonderlijke studierichtingen. De studierichting ‘geestelijke begeleiding’ vervolgt met een stagejaar en is dus in feite driejarig. Mede dankzij het studentvolgsysteem is de opleiding in 2010 verder verfijnd. De 35 studenten, die een zeer gemêleerde groep vormen, evalueren de opleiding over het algemeen heel positief. Iedere student legt een leerroute af, die mede afhankelijk is van de eigen ervaring, kennis en talenten en natuurlijk ook van de leef- en werksituatie. In de komende jaren zal de begeleiding van de individuele leerroutes belangrijker zijn voor het programma van de school dan het strikt handhaven van de drie studierichtingen.

Op vrijdag 15 oktober, de feestdag van Theresa van Avila, ontvingen enkele studenten aan het Titus Brandsma Memorial te Nijmegen hun diploma van de opleiding ‘geestelijke begeleiding’. Het gaat hier dus over de studentengroep die een driejarig traject heeft gevolgd (2007-2010). Na zijn welkomstwoord gaf de wetenschappelijk directeur a.i. een korte typering van waar het in deze opleiding om gaat: ‘leren ontdekken wie je ten diepste bent’. Dit adagium werd vervolgens door de afstudeerders concreet geïllustreerd. Ieder van hen gaf een toelichting bij de eigen scriptie aan de hand van drie vragen: Wat heb ik gedaan/onderzocht in mijn scriptie? Wat heb ik ervan geleerd? Wat betekent dat voor de praktijk van de Geestelijke Begeleiding?

De maximale tijdsduur van zeven minuten per persoon werd weliswaar ruim overschreden, maar de toehoorders hebben dat niet ervaren als een

beproeving. Iedere afstudeerder ontving naast zijn of haar diploma een kunstwerk en kreeg de zegen mee van de eigen studiebegeleider.

In Gesprek over de Geestelijke weg

Al vele jaren wordt de cursus ‘In Gesprek over de Geestelijke weg’ gegeven. Zolang haar conditie dit toeliet is de cursus met grote toewijding georganiseerd en gecoördineerd door Bep Meereboer. Op 17 mei 2010 is zij overleden. Velen herinneren zich haar als een gedreven en inspirerende persoonlijkheid.

Hein Blommestijn heeft de organisatie en coördinatie van Bep Meereboer overgenomen. In 2010 is de cursus opnieuw gestart in een iets andere opzet. De cursus kan nu per jaar gevolgd worden (twee modules van elk acht bijeenkomsten) en is inhoudelijk opgebouwd rondom het tijdschrift *Speling*. In 2010 namen 43 cursisten deel aan ‘In Gesprek over de Geestelijke weg’.

Onderwijs in Zuid-Afrika: bijbelse spiritualiteit aan de Universiteit van de Vrijstaat

De universiteit van Bloemfontein in Zuid-Afrika is wereldwijd een van de weinige instellingen waar de mogelijkheid bestaat een master titel te behalen in bijbelse spiritualiteit. De opleiding is een kopstudie, bedoeld voor personen die reeds een opleiding in de theologie hebben afgerond. Ze bestaat uit vier modules, verdeeld over twee jaar op parttime basis. De eerste module omvat een inleiding in spiritualiteit en spirituele hermeneutiek. De tweede gaat over de spiritualiteit van de afzonderlijke Bijbelboeken. In de derde module maken de studenten een uitvoerig werkstuk. De vierde module handelt over de mystieke en spirituele receptie van de Bijbel en Bijbelteksten. De onderwijsvorm is die van afstandsonderwijs. De drie theoretische modules worden afgesloten met contactsessies van drie tot vijf dagen. Voor de realisatie van het programma is professor Pieter de Villiers verantwoordelijk. Hij werkt samen met de afdeling Bijbel van theologische faculteit van Bloemfontein en met het Titus Brandsma Instituut.

Van 3 tot en met 8 september vond de contactsessie plaats ter afsluiting van de module over de spiritualiteit van afzonderlijke Bijbelboeken. Vanuit het Titus Brandsma Instituut was Huub Welzen uitgenodigd om een aantal werkcolleges te verzorgen. Plaats van samenkomst was een privé-wildpark, op ongeveer anderhalf uur rijden vanaf Bloemfontein met voorzieningen voor bijeenkomsten en logies. Op zondagmiddag 5 september heetten een kudde volwassen ‘kameelperde’

(giraffen) en één veulen de twaalf studenten en hun docenten welkom in het park. Ook voor de Zuid-Afrikaanse collega's was dit een bijzondere gebeurtenis.

Vanaf zondagmiddag tot woensdagmiddag is er bijzonder intensief gewerkt. Vanaf acht uur 's morgens tot tien uur 's avonds waren er bijeenkomsten. Doorgewerkt zijn twee boeken van Sandra Schneiders (*The Revelatory Text* en *Written That You May Believe*), vijf artikelen van Huub Welzen en enkele artikelen van de collega's uit Zuid-Afrika. De discussies waren interessant en soms ook verrassend: zoals over de sacramentaliteit van het Woord van God en over de wenselijkheid van Bijbels historisch onderzoek. Bijzonder leerzaam was het moment waarop de spirituele hermeneutiek van Kees Waaijman en het hermeneutisch model van Sandra Schneiders met elkaar werden geconfronteerd. Op de laatste dag presenteerden de studenten werkstukken over een pericoop uit het Lucasevangelie, waarop Huub Welzen steeds vanuit zijn kennis van dit evangelie reageerde. Tot de goede sfeer droeg ook de dagelijkse 'braai' (barbecue) bij.

Op 9 september hield Huub Welzen aan de theologische faculteit van Bloemfontein voor predikanten een 'werkswinkel' (workshop) over spirituele hermeneutiek, toegelicht aan het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Vooral de dia's met kunstwerken over de barmhartige Samaritaan bleken indruk te maken.

Met bijbelse gastvrijheid hebben de collega's uit Bloemfontein Huub Welzen ontvangen. Na de eerdere bezoeken van Kees Waaijman en Jos Huls heeft de samenwerking met Bloemfontein zich verbreed. Het bezoek was een goede impuls voor de ontwikkeling van het vakgebied.

Cursus spiritualiteit aan zusters JMJ uit Indonesië, India en Ghana

Een lang gekoesterde droom, een intensieve cursus over de spiritualiteit van de actieve vrouwelijke religieuzen, is in 2010 werkelijkheid geworden. Het betreft een concrete vraag van de Zusters van JMJ om een groep zusters uit Indonesië, India en Ghana in contact te brengen met de bronnen, de wordingsgeschiedenis en de spiritualiteit van de congregatie die omstreeks 1820 in Nederland is ontstaan. Omdat over 25, 30 jaar de congregatie hier in West-Europa niet meer zal bestaan, is het belangrijk na te gaan hoe de spiritualiteit van barmhartigheid in de toekomst in een andere context opnieuw vertaald kan worden. De congregatie heeft hiervoor een beroep kunnen doen op de medewerking van het Titus Brandsma Instituut. Met als leidraad, *Spirituality: Forms, Foundations, Methods*, de Engelse editie van het bekende handboek van Kees Waaijman,

hebben medewerkers van het instituut – Hein Blommestijn, Charles Caspers, Ad de Keyzer, Frans Maas en Kees Waaijman – en enkele docenten die nauw bij het instituut betrokken zijn zes weken lang in klooster Marienburg te 's-Hertogenbosch colleges gegeven, werkgroepen verzorgd en de cursisten persoonlijk begeleid in hun studie.

Op het snijpunt van traditie (Bijbel en joods-christelijke geschiedenis) en ervaring (de Aziatische en Afrikaanse context) is er gestudeerd en gediscussieerd. En wat gehoopt werd, is toch gebeurd: enkele weken lang hebben de studenten ook genoten van sneeuw en ijs, in 2010 al volop aanwezig in november. Na afloop hebben alle zestien zusters, terug in eigen land, een laatste werkstuk gemaakt en is hun studie afgesloten met een certificaat.

Mystieke week: Een gouden voetspoor. De navolging van de Boeddha

Het leven van de Boeddha was van 5 juli tot en met 8 juli het uitgangspunt van de studieweek Mystiek 2010. De inleidingen werden verzorgd door prof. dr. Paul van der Velde, docent hindoeïsme en boeddhisme aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Bij ieder onderwerp werd een uitstap gemaakt naar implicaties voor het latere, met name het moderne boeddhisme, zoals meditatie, boeddhistische kunst, boeddhistisch koningschap enzovoort. Het spirituele en mystieke pad van de Boeddha werd omspeeld in zestien thema's, waardoor de actualiteit van ieder thema werd aangetoond. Op deze wijze werden de deelnemers meegenomen in de mystagogische bewustwording van de eigen spirituele weg, over de grenzen heen van culturen en religies.

Titus Brandsma Lezing.

De zeventiende Titus Brandsma Lezing werd op 4 juni 2010 uitgesproken door prof. dr. Peter Schmidt (Katholieke Universiteit Leuven), in de Stevenskerk in Nijmegen. Onderwerp van deze lezing was 'Het Onze Vader, hart van de Bergrede; Bijbelse gebedsspiritualiteit in context'. De Bergrede heeft een belangrijke stempel gezet op de christelijke geloofsopvatting en –beleving. Peter Schmidt liet zien hoe de hoofdstukken waaruit de Bergrede bestaat, een weloverwogen structuur vormen met het Onze Vader als kern. De volledige tekst van de lezing kunt u terugvinden op onze website.

Dat de lezing werd bijgewoond door ruim 400 personen had ook te maken met een daarbij aansluitend feestelijk gebeuren. Kees Waaijman ontving van de voorzitter van het instituutsbestuur, Jan Peters, en van de vele genodigden speciale hulde omdat hij zich gedurende een periode van tien jaar – tot 1 september 2009 – met grote voortvarendheid voor het instituut heeft ingezet als wetenschappelijk directeur.

Organisatie

Het bestuur van het Titus Brandsma Instituut bestaat uit:

prof. dr. J.R.T.M. Peters s.j., voorzitter

drs. M.J.A. Timmermans o.carm., secretaris

ir. J.G.H. de Vaan, penningmeester/gedelegeerd bestuurder
Vacature bestuurslid

drs. H. van Geene c.m.m., bestuurslid

drs. B. Wolbers o.carm., bestuurslid

drs. M.-L. van Wijk - van de Ven, bestuurslid

De wetenschappelijke adviesraad van het instituut bestaat uit:

prof. dr. Th. Mertens, lid

prof. dr. P.J.A. Nissen, lid

prof. dr. P.J.M. van Tongeren, voorzitter

prof. dr. J.G. van der Watt, lid

Stafopbouw.

De totale omvang van de staf bedraagt 13,6 fte.

Hiervan is 0,5 fte voor de wetenschappelijk directeur en wetenschappelijk secretaris, 6,6 fte t.b.v. onderzoek, 2,1 fte t.b.v. onderwijs en disciplineontwikkeling, 1,3 fte t.b.v. Spirin en 3,1 fte t.b.v ondersteuning.